

Övergripande plan för utbyggnad av nya förskolor och skolor år 2018-2028

1. Bakgrund, syfte

Denna övergripande plan för utbyggnad av förskolor och skolor i Österåkers kommun har tagits fram i samverkan mellan skolförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen och syftar till att säkerställa att behovet av förskolor och skolor tillgodoses. Planen utgör underlag för Kommunstyrelsens beslut om utbyggnad. Planen har bl. a. koppling till pågående och kommande detaljplanering, plan för bostadsbyggande och befolkningsprognoser.

2. Nuläge och framtida behov

Under planperioden samt fram till 2040 kommer en stor del av kommunens utveckling att ske huvudsakligen i centrala Åkersberga, Kanalstaden och västerut längs Roslagsbanans stationslägen samt på Näshalvön. Vidare sker en utveckling i skärgården, främst Ljusterö, och i tidigare fritidshusområden så som i Svinninge.

Under perioden 2018 – 2028 ökar åldersgruppen 1 – 18 år med ca 3 900 personer enligt befolkningsprognosen, vilket är en ökning med 200 jämfört med föregående befolkningsprognos. På längre sikt är prognosen mer osäker, bland annat beroende på i vilket takt planerad byggnation genomförs, men enligt nuvarande bedömning kan en ökning med ca 2 000 personer i åldersgruppen 1 – 18 år förväntas t o m år 2040.

I nyckelkodsområdet Hagby/Runö prognostiseras en ökning i åldersgruppen 1 - 15 år med ca 1 100 barn och i Svinninge/Täljö en ökning med ca 500 barn 1 – 15 år t o m 2028. I dessa områden bör nybyggnation av förskolor och skolor främst prioriteras den närmaste tioårsperioden.

Tabell. Befolkningsprognos, antal barn i ålder 1 – 18 år, år 2018 – 2028

2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
11 077	11 345	11 679	12 011	12 328	12 681	13 063	13 442	13 916	14 421	14 933

2.1 Lokalbehov förskola

Tabell. Befolkningsprognos antal barn i ålder 1-5 år, år 2018 - 2028

ålder	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1 - 2	1 139	1 180	1 251	1 320	1 388	1 452	1 509	1 560	1 620	1 680	1 736
3-5	1 736	1 863	1 928	2 038	2 128	2 238	2 341	2 438	2 539	2 637	2 732
totalt	2 875	3 042	3 179	3 358	3 516	3 690	3 850	3 998	4 160	4 317	4 468
diff	96	168	137	179	158	174	160	149	161	157	151

Befintlig kapacitet i förskolan är ca 2 400 platser samt ca 160 i pedagogisk omsorg. Beläggningsgraden beräknas till 90 procent.

I nyckelkodsområde Hagby/Runö finns två möjliga fastigheter för förskolor med 100 respektive 75 platser. Möjlig verksamhetsstart 2021 – 2025. Enligt uppdrag i budget 2017 ska en förskola också byggas i Björkhaga.

Två fristående förskolor saknar bygglov och är belägna på fastigheter som saknar planlagd mark för ändamålet. Det finns också några förskolor med tidsbegränsade bygglov, vilket innebär en osäkerhet för framtiden för dessa enheter som totalt omfattar ca 200 barn.

Slutsats:

Med en ökning på ca 1 600 barn i åldersgruppen 1- 5 år till och med 2028, behövs 14 – 15 förskolor med kapacitet 100 barn per enhet. Från 2019 är behovet 1-2 förskolor per år i huvudsak i de västra kommundelarna.

Uppskattat behov av nya enheter förutsätter att befolkningen ökar enligt prognoserna, vilket bl.a. beror på utbyggnadstakt och genomförande av detaljplaneprojekt som innehåller många nya bostäder.

2.2 Lokalbehov grundskola

Tabell. Antal barn ålder 6 – 18 år enligt befolkningsprognos och 10 % prognostiserad utpendling till annan kommun (avrundade siffror)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bef prognos	6500	6500	6500	6600	6800	7000	7000	7400	7600	8000	8000
- 10 %	5800	5800	5800	5900	6000	6300	6300	6600	6800	7 200	7200

Uppföljning av statistik avseende utpendling 2008 – 2016 (Skolverket/Siris) visar att 11 – 12 procent av de folkbokförda eleverna i grundskolan årligen väljer skolor utanför kommunen. Det bedöms därför som realistiskt att räkna ned antalet elever i åldersgruppen med behov av plats inom kommunen med 10 procent, vilket framgår i tabellen ovan.

Tabell. Befolkningsprognos 6 – 15 år, 2018 - 2028

Ålder	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
6	615	576	665	657	714	733	769	804	842	878	912
7	646	628	593	679	673	729	748	784	821	858	894
8	655	657	642	609	695	690	745	763	801	838	875
9	620	665	670	657	625	710	705	759	780	818	854
10	616	630	677	683	670	641	723	719	774	796	833
11	635	625	643	689	695	684	655	736	735	789	811
12	675	643	637	654	700	707	697	669	750	750	804
13	653	681	653	648	665	711	718	708	684	764	764
14	675	658	688	661	657	676	720	727	720	698	776
15	672	679	664	694	669	666	684	728	737	731	710
	6 461	6 443	6 532	6 631	6 764	6 946	7 164	7 398	7 644	7 919	8 235
ack diff		18	89	99	133	182	218	234	246	275	316

Antal elever i grundskolan 6 – 15 år förväntas öka med ca 1 700 till och med 2028.

I Roslags Kulla och Ljusterö skolor finns outnyttjad kapacitet (ca 150) som dock är svår att nyttja fullt ut beroende på det geografiska läget. Ingmarsö skola har för närvarande ingen beläggning.

Lokalkapaciteten i kommunen läsåret 2018 beräknas till ca 5 800 platser, inkl. Helleborus (etableras ht 2017) och den nya kommunala enheten Röllingbyskolan, som tidigare drevs av fristående huvudman Prolympia AB.

Ht 2019 planeras för en nybyggd F – 6 skola i Fredsborg med totalt 500 – 600 platser. Antal tillgängliga platser beror på val av driftsform. Om nuvarande elever i Fredsborgsskolan, dvs. ca 300 elever, flyttas över till den nya enheten blir antalet tillgängliga platser endast ca 200. Fredsborgsskolan har tidsbegränsat bygglov i nuvarande lokaler.

Engelska skolan har ansökt om tillstånd hos Skolinspektionen att etablera en ny enhet i kommunen. Huvudmannen planerar att bygga en ny skola i Östra Kanalstaden, etapp 2, där planläggning för nya bostäder och skoländamål pågår. Skolan kommer enligt planeringen ha tre paralleller F - 9, dvs. ca 800 platser.

Tabell. Befolkningsprognos ålder 6 – 12 år, år 2018 – 2028, nyckelkodsområden i västra kommunen

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	ökning
Hagby	167	174	202	237	279	324	370	420	487	553	623	456
Svinninge	304	302	312	325	339	360	384	411	437	463	488	184
Rydbo	75	82	79	79	81	79	81	81	80	84	86	11
summa	546	558	593	641	700	763	834	913	1 004	1 101	1 198	651

I samband med bostadsbyggande i de västra kommundelarna behöver nya skolor tillkomma för att säkerställa närhet till en skola för inflyttade elever. Bedömningen är att behovet främst avser åk F – 6 dvs ålder 6 – 12 år. I de äldre åldersgrupperna är rörligheten över kommunen och till annan kommun högre. Eventuell överkapacitet i befintliga enheter behöver hanteras av respektive huvudman.

Slutsats:

Under perioden 2018 – 2028 behövs 3 – 4 nya skolor i kommunen. En enhet i Fredsborg är redan under planering och Engelska skolan planerar starta omkring 2020. Under förutsättning av prognostiserat bostadsbyggande genomförs under perioden behövs ytterligare två enheter F – 6 i de västra kommundelarna.

2.3 Lokalbehov gymnasieskola

Tabell. Prognos gymnasieskolan läsår 2018 - 2028

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	1 670	1 801	1 914	1 995	2 036	2 047	2 047	2 047	2 079	2 148	2 231
diff	91	131	113	81	41	11	0	1	32	69	83

Statistiskt sett har ca 50 procent valt gymnasieskolor utanför kommunen över åren. Fördelningen mellan kommunens två gymnasieskolor Österåkers gymnasium och Skärgårdsgymnasiet är ca 30/20.

Trenden de senaste åren har varit ökad efterfrågan på teoretiska program vilket bl a inneburit att antalet elever på Österåkers gymnasium ökar. Enheten utökar med en klass läsåret 2017/18.

Armada har tagit över ägandet av f.d. Korallens paviljonger. Detta möjliggör för ytterligare utökning inom Österåkers gymnasium de närmaste fyra – fem åren om behov finns. Paviljongerna är dock ingen långsiktig lösning.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har ett uppdrag att utreda förutsättningarna för utbyggnad i området kring Österåkers gymnasium, vilket bland annat kan innebära möjlighet för utbyggnad av den gymnasieskolan.

Den kommunala gymnasieskolan bör på sikt även erbjuda vissa yrkesprogram och vissa nationella program inom gymnasiesärskolan för att öka valfriheten inom kommunen.

Slutsats:

2018 – 2028 finns enligt prognosen behov av ytterligare ca 270 platser inom gymnasieskolan i kommunen vilket innebär behov av en utökning med en – två klasser per år till 2023 då befolkningsökningen i åldersgruppen tillfälligt avtar.

Någon utökning inom befintlig fristående gymnasieskola (Skärgårdsgymnasiet) eller nyetablering av gymnasieskola inom kommunen är vad kommunen erfar inte aktuellt för närvarande, men behov av gymnasieplatser ska beaktas vid planläggning av bl.a. centrala Åkersberga.

3. Preliminär plan för utbyggnad 2018-2028

Flera osäkra faktorer påverkar tidsplan för verksamhetsstart. I de flesta fall nedan förutsätts att detaljplaner tas fram och vinner laga kraft, samt att beslut om byggnation i kommunal eller i privat regi fattas av berörda intressenter.

3.1 Förskola

Verksamhetsstart	Projektnamn/lokalisering	Status, detaljplan
2016	Tillfällig etablering med tidsbegränsat bygglov i paviljonger 2016.	
2018	Täljöviken	Dpl finns
2019	Björkhaga Tuna 4:139	Dpl finns Dpl finns
2020	Täljö 2:8 Näsängen Svinninge, Skåvsjöholm Valsjöskogen	Dpl påbörjad Dpl pågår Dpl antagen, överklagad Dpl finns
2021	C. Åkersberga Björnhamar Östra Kanalstaden	Dpl ej påbörjad Dpl pågår Dpl påbörjad
2023	C. Åkersberga	Dpl ej påbörjad
2024 - 2028	Västansjö, C. Åkersberg, Täljö, Smedby	Dpl klar Dpl ej påbörjad

3.2 Grundskola

Verksamhetsstart	Projektnamn/Lokalisering
2017	Röllingbyskolan, kommunal regi, start ht 2017, kapacitet finns för ytterligare elever (ca 100 lediga platser)
2019	Fredsborg, ny enhet (ca 200 netto)

2021	Östra Kanalstaden, etapp 2 Engelska skolan,(ca 800 nya platser)
2022	Näsängen F – 6, 400 – 600 platser
2023	Svinninge, Skåvsjöholm F – 6, 400 – 600 platser Centrala Åkersberga F -6, 400 – 600 platser
2024 - 2028	Behov av nya skolor behöver utredas närmare med beaktande av nyetableringar, bostadsbyggande samt befintlig kapacitet

3.3 Planberedskap

Tidigt i planprocessen för nya bostäder ska behov av förskolor och skolor utredas. Om en fördjupad översiktsplan eller program tas fram för ett område ska behovet beskrivas och förslag på nya förskole- och skolor redovisas. I detaljplaner ska tillräckliga ytor säkerställas och genomförandet beskrivas.

Idag finns det detaljplaner, som har vunnit laga kraft eller som är under upprättande, med byggrätter för förskolor och skolor både på privata och kommunala fastigheter.

Detaljplaner som vunnit laga kraft

- o Fredsborg – en skola + en förskola
- o Valsjöskogen – en förskola
- o Björkhaga – en förskola
- o Björnkärsvägen, Svinninge – en förskola
- o Västansjö, Ljusterö – en förskola
- o Täljöviken – en förskola

Pågående detaljeplaneläggning

- o Skåvsjöholm - etapp 1, Svinninge – en förskola
- o Skåvsjöholm - etapp 2, Svinninge – en skola
- o Hästängsudd, Svinninge – en förskola
- o Björnhammar, Svinninge – en förskola
- o Näsängen – en skola och två förskolor
- o Täljö 2:8 - förskola
- o Hagby äng och kulle (Hagby 1:5 och Husby 2:112) Två – tre förskolor
- o Östra Kanalstaden, etapp 2 – en skola och en förskola
- o Västra och Centrala Kanalstaden - skola och förskolor
- o Hacksta/Berga-området – användning och utveckling av Hackstaskolans ytor och lokaler samt nya förskolor inom centrala Åkersberga utreds inom ramen för pågående och kommande detaljplaner.
- o Åkersberga centrumområdet – förskolor. Utreds i arbetet med programmet samt i kommande detaljplaner. Tillräcklig kapacitet saknas i nuläget och nya

förskolor kommer att behövas vid en utveckling av nya bostäder inom centrumområdet.

Program eller fördjupade översiktsplaner, med efterföljande detaljplaner, föreslås tas fram för bland annat

- Områden intill Roslagsbanan så som Täljö-Gottsunda, Åkers-Runö och Rydbo
- I förnyelseområdena Stava, Säby och Norrö samt Brevik, Lervik och Flaxenvik.

I dessa kommande planprojekt behöver behovet av förskolor och skolor utredas närmare och förslag på lokalisering av nya lokaler föreslås.

4. Krav och riktlinjer

Plan- och bygglagen ställer krav på att det ska finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse vid bostäder, fritidshem, skolor och förskolor. Boverket har tagit fram en vägledning om hur goda utemiljöer vid skola och förskola kan åstadkommas och utvecklas genom fysisk planering, utformning och förvaltning (*Gör plats för barn och unga! Regeringsuppdrag rapport 2015:8*). Boverkets vägledning bör vara utgångspunkten vid fortsatt planering, utformning och förvaltning av skolor och förskolor. Dock behöver ställning tas i varje enskilt ärende, i t.ex. stadsmässiga miljöer där det är ont om utrymme och saknas mark kan mindre enheter och avsteg från rekommenderade friytor vara aktuellt så länge god tillgång till naturområden, adekvat utformade lekplatser och idrottsytor finns att tillgå.

Bedömningen av tillräckligt stor friyta bör ta hänsyn till både friytan per barn och till den totala storleken på friytan.

Planering av förskolor och skolor ska utgå från kommunens miljömål från 2016. Detta innebär bl a att det ska finnas tillgängliga och säkra cykelstråk, i sammanhängande nät, till skolan, kollektivtrafiken och service. Planeringen av nya områden ska främja ett hållbart byggande med sunda materialval.

Förskolor/skolor bör placeras centralt i samhället/bostadsområdet där många människor är i rörelse samt om möjligt i anslutning till naturområde eller park för samnyttjande av allmänna platser. Det ger goda förutsättningar för kollektivtrafik och fungerande gång- och cykelvägar.

Idrottsytor och idrottshall bör finnas i anslutning till skolan.

F-9 skolor föreslås i första hand i centrala Åkersberga medan F-6 föreslås i övriga kommundelar.

Del av lokaler för skolor/idrottshall kan i vissa fall med fördel upplåtas för uthyrning för att befolka lokalerna under längre tid/ fler timmar samt kvällar och helger och därmed ge en effektivare användning. En utformning som möjliggör flexibel användning över tid, vid förändrat behov, är önskvärt.

5. Genomförande

I samband med planläggning utreds behov av förskolor och skolor närmare inom aktuellt område. I detaljplanen utreds och anges bl.a. dimensionering på både byggnad och utemiljö, utformning och gestaltning samt genomförandefrågor.

Driftsform och fastighetsägare för nya enheter bedöms utifrån det enskilda projektets förutsättningar. För förskolor är inriktningen att ca 50 % av de nybyggda förskolorna ska drivas i kommunal regi. För skolor förordas en balans mellan kommunal och fristående regi i de olika kommundelarna för att ge optimal valfrihet och säkerställa tillgång till skolplats nära hemmet.

6. Osäkerhetsfaktorer och konsekvenser

Det finns osäkerheter i såväl prognoser (befolkning, antalet nyanlända m.m.) som tidplaner för planläggning och genomförande. Denna osäkerhet hanteras genom att denna plan uppdateras årligen. Tidig information och dialog med privata exploitörer är också viktigt.

Ytterligare en osäkerhetsfaktor i planeringen av förskolor och skolor är kopplad till den privata marknaden, de privata aktörernas verksamheter, som har stor påverkan på behovet och planeringen av ytor och lokaler. Även "det fria valet", andel av elever som väljer vissa förskolor/skolor inom och utanför kommunen, påverkar planeringen.

Vid kommande bebyggelseprojekt ska denna plan för förskolor och skolor beaktas samt dialog föras med bland annat skolförvaltningen, produktionsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltning i planerings- och genomförandeskedet. Beslut om utbyggnad förutsätter särskilt beslut avseende finansiering.

Den befolknings- och bebyggelseutveckling som förutspås förutsätter ökade kommunala investeringar i förskolor och skolor. Beslut om planläggning och strategiska markförvärv behöver genomföras i tidigt skede för att säkerställa behovet på både kortare och längre sikt. Det behöver även byggas en infrastruktur som stödjer utbyggnaden, finnas en utbyggd kollektivtrafik samt god tillgång till lekplatser, idrotts- och rekreationsytor.